

BEKNOPT VERSLAG VAN DRIE HERFSTKAMPJES

Herfsttrek aan de Hondbosse Zeewering

Door Bob van Poelgeest

Drie jaar achtereen organiseerden de Gooische afdelingen van de jeugdbonden voor natuurstudie tijdens de herfstvakantie een kamp aan de Hondbosse Zeewering, om wat van de het laatste jaar werden daarbij leuke waarnemingen gedaan. Hieronder dan een beknopt verslag van het resultaat van deze drie kampen.

Op 20 oktober kwamen veel Jan van Genten langs.
Foto: P. Munsterman

A. Zeevogels

In 1969 werd er wegens mist niet geteld, wel in 1970 (22, 23 en 24 oktober), 's ochtends en 's middags, ongeveer 6 uur per dag, en in 1971 (20 tot en met 23 oktober), 's ochtends en 's middags of de hele dag, ongeveer 8 uur per dag.

In 1969 was het weer vrij constant: weinig wind en vaak mist.

1970: vrij constante wind, NW 5. Weinig of geen mist.

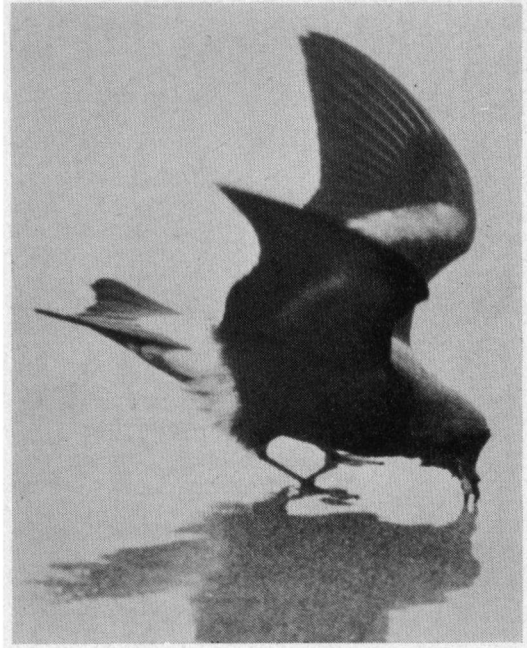
1971: wind ZW tot W, meestal hard.

Parelduiker	1969	1 zwemmend op zee.
Roodkeelduiker	1970	1 zwemmend in de Putten.
	1971	3 duikers (parel- of roodkeel-) langsvliegend.
Fuut	1970	Veel trek naar het noorden (50 in 3 dagen).
	1971	Lichte trek naar het zuiden (3 in 4 dagen).
Roodhalsfuut	1970	1 in de Putten.
	1971	Beetje trek naar het zuiden (2 in 4 dagen).
Kuifduiker	1971	Op 21 oktober 1 noordwaarts.
Vaal stormvogeltje	1971	Op 21 oktober 1 noordwaarts over de branding.
Noordse pijlstormvogel	1971	21 oktober 1 zuidwaarts, voor de branding. Was de westmediterrane vorm (<i>P. p. mauretanicus</i>), die in de zomer regelmatig via het Kanaal op de Noordzee komt.
Grauwe pijlstormvogel	1971	20 oktober: 4 's ochtends en 5 's middags; 22 oktober: 3 's ochtends; alle zuidwaarts. De lichte band op de ondervleugel was verscheidene keren goed zichtbaar. Afstand variërend van ± 200 tot ± 600 m. Alle pijlstormvogels vlogen erg snel, veel sneller nog dan bv een Jan van Gent.

Jan van Gent 1970 5 keer waargenomen, geen overheersende trek-richting.

1971 Erg veel, vooral op de ochtend van de 20e: 150 in 2 uur. Aantallen per dag respectievelijk 174, 6, 18 en 2 naar het zuiden vliegend.

Opmerkelijk was dat van de op leeftijd gedetermineerde vogels de 1e jaars het minst naar het noorden terugvloegen (7%, oudere vogels 10-20%), en dat ze alleen 's ochtends langskwamen (als de trek het sterkst is). Vermoedelijk houdt dit verband met het feit dat Jan van Genten hun eerste winter doorbrengen aan de kust van Noord-West Afrika, terwijl ze de volgende winters niet zo ver of helemaal niet wegtrekken.

Vaal stormvogeltje, strand IJmuiden, november 1968.

Foto: P. Munsterman

Aalscholver	1969	1 op het scheepswrak.
	1970	1 naar het zuiden vliegend.
	1971	1 naar het zuiden vliegend.
Grote zeeëend	1970	± 30 per dag naar het noorden vliegend.
	1971	In totaal maar 6 gezien, waarvan er 4 naar het zuiden vloegen, en 2 naar het noorden.
Zwarte zeeëend	1970	± 150 per dag naar het noorden vliegend.
	1971	Heen en weer vliegend, geen echte trekrichting te ontdekken.
Eidereend	1970	Weinig gezien.
	1971	Weinig gezien.
Rotgans	1970	In 3 dagen 19 naar het noorden.
	1971	In 4 dagen 100 naar het noorden.
Jagers	1970	In totaal 5 kleine en 1 middelste gezien, geen echte trek.
	1971	In totaal 8 jagers gezien: 3 grote (trekkend), 1 middelste (trekkend) en 1 kleine (rondvliegend). De overige waren niet op soort te determineren: rondvliegend (vermoedelijk 1e jaars middelste jagers).
Grote en kleine mantelmeeuw	1970	Beide soorten wel gezien, maar niet zo veel en weinig trekbeweging.
	1971	Massale trek in de ochtend (tot 10 per minuut), die later afneemt of geheel ophoudt. In de namiddag dan weer wat trek (tot 1 per minuut).

Zowel grote als kleine mantelmeeuw (resp. 40 en 60 %) namen hieraan deel, in een tamelijk constante verhouding. De donkere noordelijke vorm van de kleine mantelmeeuw (*L. f. fuscus*) werd regelmatig gezien, totaal ± 30 . Dagtotalen voor beide soorten samen: 1200, 2700, 250 en 75 (jonge vogels niet meegerekend, doorgaans niet te onderscheiden van jonge zilvermeeuwen). 's Ochtends vroeg trekken vrijwel alle vogels over de dijk, om later op de dag zich ook over zee te verspreiden.

Stormmeeuw	1970	Vrijwel geen trek.
	1971	Gemiddeld 250 per dag naar het zuiden trekkend, vrijwel allen voor de branding.
	1970	Nauwelijks trek.
Kokmeeuw	1971	Sterke trek (± 60 per dag); kwamen voor een deel langs de dijk en voor een deel uit de daarachter gelegen polders. Slechts 3 1e jaars, rest adult.
Dwergmeeuw	1969	Enkele, maar geen trek.
	1970	In totaal 10 naar het zuiden.
	1971	In totaal 40 naar het zuiden (+ 40 1e jaars). De vogels trokken vooral op de namiddag van de 20e en de ochtend en namiddag van de 22e (dus net zoals de drieteenmeeuwen).

Kleine Jager, donkere fase.

Foto: P. Munsterman

Drieteenmeeuw	1969	Enkele, maar geen trek.
	1970	Sterke trek naar het noorden (± 130 per dag, waarvan $\pm 90\%$ 1e jaars).
	1971	Naar het zuiden trekkend. Dagtotalen: 300, 19, 28 en 9. Percentage 1e jaars: 80, 60, 50 en 60.
Sterns	1970	1 visdief gezien.
	1971	1 noordse stern naar het zuiden trekkend. Op 21 oktober 7 sterns naar het zuiden trekkend, waren grote of lachsterns.
Alkachtigen	1970	Alles noordwaarts, in totaal 8 alken, 2 zeekeeten en 3 papegaaiduikers.
	1971	Alles noordwaarts, in totaal 2 alken en 3 niet met zekerheid gedetermineerde vogels.

Algemeen: in 1970 was de trek niet op de ene dag veel sterker dan op de andere, in 1971 wel: de eerste 3 dagen waaide het hard en de aantallen trekkende vogels lagen toen ook het hoogst. Op grond van deze gegevens lijkt het me mogelijk te stellen dat zeevogels alleen trekken, als ze de wind niet mee hebben. Aan deze hypothese wordt door alle groepen voldaan, behalve door de alkachtigen (waarvan het aantal waargenomen vogels echter erg laag is). Het is jammer dat de enige manier om de juistheid van deze verklaring aan te tonen ligt in het tellen gedurende een lange periode met verschillende weertypen, wat door de korte duur van een kamp feitelijk onmogelijk is.

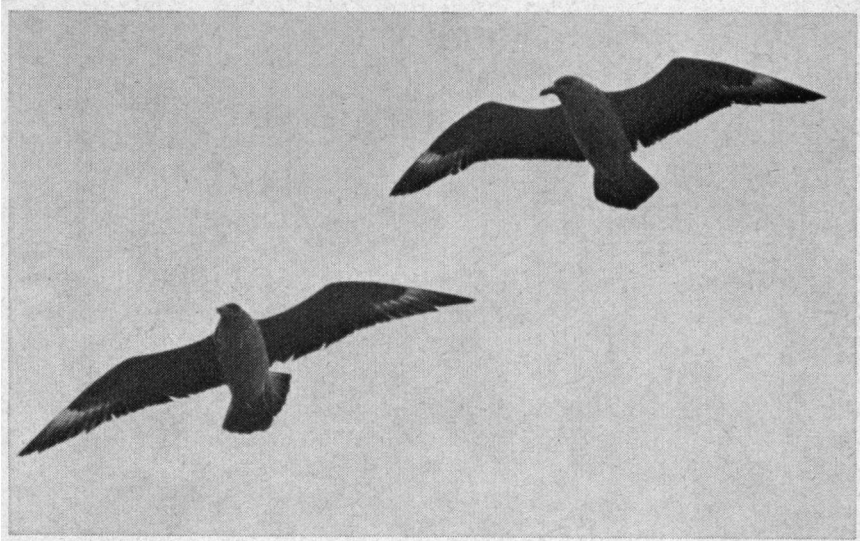
B. Landvogels

In 1969 was er 's ochtends weinig of geen trek door de mist, en ook als die later op de dag optrok bleven de aantallen trekkende vogels erg laag; voornamelijk piepers, kwikstaarten en veldleeuweriken, samen enkele tientallen.

Langstreckende grote sterns.

Foto: J. Schouten

Voorbijkomende grote jagers.

Foto: P. Munsterman

Nachttrek was er wel veel (koperwieken en zanglijsters); de vogels vlogen erg laag vanwege de mist. In 1970 was de situatie anders: geen mist en daardoor veel trek in de vroege ochtend: spreeuwen, veldleeuweriken en kauwen. De lijstertrek was al bijna voorbij en daardoor was de nachttrek (koperwieken) niet meer zo massaal.

In 1971 was er de eerste dagen vrijwel geen trek vanwege de harde wind (zuidwest tot west), alleen enkele oeverpiepers en veldleeuweriken kwamen tegen de wind op. Op 23 oktober was de wind echter veel minder hard, en toen begon de trek weer: 15.000 vogels (veel spreeuwen) in 2 uur. 's middags en 's nachts lag de trek weer stil, om de volgende dag (nog veel mooier weer: zachte zuidoostenwind, zonnetje) weer te beginnen. Toen bleven de vogels ook veel langer doorvliegen, zeker tot 1 uur in de middag. In tegenstelling tot 1970 kwamen veel vogels nu ook uit de polders achter de Hondsbosse Zeewering. Een verklaring hiervoor kan zijn dat ze daar de stormperiode doorgebracht hadden, het is echter ook mogelijk dat deze vogels vanaf de Afsluitdijk gekomen zijn. De laatste verklaring roept dan meteen weer een nieuwe vraag op: waardoor worden deze vogels zo gestuwd, dat ze in zo'n groot aantal op een betrekkelijk klein stuk kust uitkomen? Mogelijk zal een volgend kamp hierin uitkomst bieden.

Behalve het aantal was ook de soortenrijkdom opvallend op 23 en 24 oktober: tussen de trekkende vogels vlogen soorten mee, die je normaal niet of niet zo opvallend ziet trekken: tortelduif en Turkse tortel, alle mezensoorten, roeken, eksters en 1 Vlaamse gaai.

Voor op- en aanmerkingen hieromtrent houd ik me natuurlijk gaarne aanbevolen.

• Namens het Gooidistrict: Bob van Poelgeest, O. van Noortstraat 83, Hilversum